

ՖՐԱՆՑԻՍԿՈՍ ԴԵ ՍԱԼԻ  
(1567-1622)

## ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ ԲԱՐԵՊԱՇՏ ԿՅԱՆՔԻ

### ՄԱՍ Դ\*

ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐՆ ՈՒ ԱՂՈԹՔԸ ՈՐՊԵՍ ԱՍՏՃՈՒՆ ՍԵՐՉԵՆԱԼՈՒ  
ԴԻՄԵՍԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

### ԳԼՈՒԽ ԺԱ Տազմապի մասին

Տազմապալից վիճակը այնպիսի փորձություն է, որի շնորհիվ և որի միջոցով գրոհում են բազմաթիվ այլ փորձություններ ևս: Տրտմությունը հոգու նեղություն է՝ իր կամքից անկախ պատահած չարիքի հետևանքով: Այն կարող է լինել արտաքին, ինչպես աղքատությունը, հիվանդությունը, արհամարհանքը, և ներքին, ինչպես անգիտությունը, չորությունը, մողկանքը, գայթակղությունը: Իրեն տհաճություն պատճառող չարի ներգործությանը ենթարկվող անձը համակվում է տրտմությամբ: Նա շուտափույթ միջոցներ է ձեռնարկում՝ ազատվելու չարից: Դա բնական է. յուրաքանչյուրն էլ ձգտում է հեռացնել իրենից այն, ինչ չարիք է ներկայացնում իր համար: Եթե անձը ղեկավարվում է Աստծու սիրով, ապա վարվում է խոնարհությամբ, հանդարտությամբ, համբերությամբ և հեզությամբ՝ հույսը դնելով ավելի Աստծու գթասրտության, քան սեփական ուժերի, ջանքերի, գիտելիքների վրա, իսկ եթե դրդիչ հանգամանքը ոչ թե Աստծու սերն է, այլ ինքնասիրությունը, ապա նա շտապում է և ոգևորությամբ որոնում չարը հեռացնող մողանոր միջոցներ, կարծես թե արդյունքն ավելի շատ իրենից է կախված, քան՝ Աստծուց:

Եթե անձը շուտով չի հասնում ուզածին, համակվում է սաստիկ տնագնապով և անհամբերությամբ: Չարիքը չի վերանում, ընդհակառակը՝ նրա իշխանությունն էլ ավելի է ամրանում, քանի որ չափից դուրս տրտմելուց և վիատվելուց հոգին կորցնում է իր ուժն ու արիությունը, և չարիքը թվում է անհաղթահարելի:

Այսպիսով տեսնում ենք, որ, ինքնըստինքյան, օրինավոր տրտմությունը տազմապ է ծնում: Վերջինս ծայրաստիճան խորացնում է տրտմությունը, ինչը

\* Ակիգորը տե՛ս «Էջմիածին» ամսագրի 1998 թ. Դ, Ե, Զ, Է, Ժ-ԺԱ և 1999 թ. Ա համարներում:

չափազանց վտանգավոր է: Մեղքից հետո, այն հոգում սպառնացող ամենամեծ չարիքն է: Ինչպես պետությունն է թուլանում մեղքին խոտվություններից ու խառնակություններից և անկարող դառնում դիմադրելու թշնամուն, այնպես էլ մեր խոտվահույզ և տագնապած սիրտն ի վիճակի չի լինում՝ պահպանելու ձեռք բերած առաքինությունները և ուժ չի գտնում դիմակայելու փորձություններին, ինչի հետևանքով էլ թշնամին հնարավորություն է ստանում, ինչպես ասում են, ծուկ որալ պղտոր քրում:

Տագնապալից վիճակն առաջանում է տառապանք պատճառող չարից ազատվելու, հոսացած բարիքն ստանալու անսահման ցանկությունից: Այնուամենայնիվ, ոչինչ այդպես չի կրկնապատկում չարի ուժը և հեռացնում բարին, ինչպես շտապողականությունն ու տագնապը: Թռչնակը խճճվում է ցանցում, որովհետև սկսում է խուճապահար մեծվել այս ու այն կողմ: Եթե ուզում ես հասնել որևէ նպատակի կամ ազատվել ինչ-որ չարիքից, ամենից առաջ խաղաղեցրու միտքդ, թող որ քո դատողությունները և կամքը գրավեն իրենց տեղերը, մոր միայն, առանց շտապելու, համապատասխան միջոցներ ընտրիր նպատակիդ հասնելու համար, առանց հուզմունքի և շփոթվածության, այլապես կփչացնես ամբողջ գործը և կհայտնվես էլ ավելի դժվարին վիճակում:

«Դոգիս ամեն ժամ իմ ձեռքում է, - բացականչում է Դավիթ թագավորը, - և ես քո օրենքը չմոռացա» (Սղմ. 118, 109): Օրը մի քանի անգամ քննիր ինքդ քեզ, մանավանդ առավոտյան և երեկոյան, քո ձեռքում է արդյոք հոգիդ, թե նրան տիրացել է որևէ կիք կամ տագնապ և հափշտակել քեզանից: Տիրապետում ես դու քո սրտին, թե այն գտնվում է որևէ սաստիկ կլանող զգացմունքի ազդեցության ներքո՝ ոչ օրինավոր սիրո, ատելության, մախանձի, վախի, բուռն ցանկության: Եթե այն մոլորվել է, ամենից առաջ գտիր և կանգնեցրու Աստծու առջև: Զո զգացմունքներն ու ցանկությունները ենթարկիր Նրա Աստվածային կամքին: Ով վախենում է որևէ թանկագին բան կորցնելուց, աշխատում է այն ձեռքից բաց չթողնել: Ուրեմն մենք էլ պիտի ասենք սաղմոսերգուի մեծն. «Դոգին իմ ենթակա էր պատահականությունների, դրա համար ես միշտ պահում եմ այն իմ ձեռքում և այդպիսով չեմ մոռանում օրենքը Զո»:

Թույլ մի տուր ցանկություններդ անհամապատասխան քեզ, այլապես սրտումդ խառնաշփոթ և անբարեկարգություն կառաջանա: Երբ զգում ես, որ անհամապատասխան ակիք է բարձրանում, հանձնիր քեզ Աստծուն և որոշիր ոչ մի բան չձեռնարկել ցանկությունդ իրականացնելու համար, մինչև իսպառ չանցնի տագնապը: Եթե գործը հրատապ է, այս դեպքում էլ ջանա որքան հնարավոր է հանդարտորեն զսպել ցանկությունդ, հետո միայն հետևիր առավել՝ բանականությանդ, քան՝ ցանկությանդ:

Եթե կարող ես, պատմիր քո տագնապների մասին հոգևոր առաջնորդիդ կամ հավատարիմ ընկերոջդ և մի կասկածիր, որ օգնություն կստանաս, վիշտը կիսելն արդեն թեթևություն է բերում, այն ամենալավ դեղամիջոցն է:

## ԳԼՈՒԽ ԺԲ

## Տրտմության մասին

«Տրտմությունը, ըստ Աստծու ուզածի, ապաշխարություն է առաջ բերում փրկության համար, իսկ աշխարհի տրտմությունը մահ է առաջ բերում» (Բ ԿՈՐՆ. 7. 10): Տրտմությունը կարող է լինել լավ ու վատ՝ կախված ներգործության եղանակից: Բարի ազդեցությունն ի հայտ է գալիս երկու կերպ՝ ողորմածության և ապաշխարության, վատը՝ վեց՝ ծուլության, տագնապի, վրդովմունքի, խանդի, մախանծի, անհամբերության:

Տխրությունն սպանեց շատերին (Սիր. 30. 25): Սյո աղբյուրից միայն երկու բարի ամվակ են հոսում, իսկ մնացած վեցը՝ վատն են:

Թշնամին տրտմությունն օգտագործում է՝ փորձությունները սաստկացնելու համար: Զարագործներին փորձում է ներշնչել գոհունակություն՝ գործած մեղքերից, բարիներին հիասթափություն՝ իրենց բարի գործերում: Զե՞ որ այլ կերպ չի կարելի ներքաշել չար գործերի մեջ, եթե չիրաճվի այն հաճելի կերպով և հեռացնել բարի գործերից, եթե չներկայացվի ամախորժ կերպով:

Հակառակորդին ուրախացնում է տխրությունն ու մեղամաղձոտությունը, որովհետև ինքն այդպիսին է և այդպիսին էլ մնալու է հավերժ: Նա ուզում է, որ բոլորը նմանվեն իրեն: Վատ տրտմությունը քայքայում է հոգին, առաջացնում անհիմն վախ, շեղում աղոթքից, տկարացնում և ճնշում միտքը, զրկում արիությունից ու վճռականությունից, ջլատում ուժերը, խիստ ձմռան նման ոչնչացնում երկրի գեղեցկությունը և անշարժության մատնում ողջ կենդանությունը: Այն սպառում է հոգու բոլոր հյութերը, դարձնում անընդունակ ու անգործունյա: Բարեկամն, եթե երբևէ համակվես այդ վատ տրտմությամբ, դիմիր աղոթքին (Հակ. 5. 13), որը մեծագույն միջոցն է տրտմության դեմ, ընդ որում, պետք է ընտրել աստվածային սերն ու ողորմածությունն արտահայտող աղոթքներ:

Դիմադրիր տրտմությանը, մի՛ դադարիր գործելուց, որքան էլ անտարբեր ու տխուր լինես: Քեզ բարի գործերից հեռացնելու միտում ունեցող թշնամին, տեսնելով, որ չես թողնում բարի գործերդ, այլ անում ես ինքդ քեզ հարկադրելով, դադարում է քեզ տրտմեցնել և արածդ է՛լ ավելի մեծ արժեք է ձեռք բերում: Երգիր Սաղմոս, հոգևոր երգեր, նրանց հաճախ ստիպում են նենգավորին վերջ տալ իր բռնած գործին: Զբաղվիր զանազան այլ գործերով՝ հոգին մաքրելու և ջերմացնելու համար, քանի որ տրտմությունը ցրտաշունչ և չար մոլուցք է: Ջանասիրաբար կատարիր գործերդ, թեկուզև առանց հաճույքի: Կրծքիդ սեղմիր խաչը, հառիր հայացքդ երկնքին՝ վստահության և սիրո արտահայտությամբ. «Ո՛վ պիտի բաժանի մեզ Քրիստոսի սիրուց» (Հռ. 8. 35): Ավելի հաճախ հաղորդվիր Սուրբ Սարմնին ու Սրյանը, այն ամրացնում է մարդու սիրտը (Սղմ. 103. 15) և զվարթացնում հոգին: Պատմիր քո վշտերի մասին հոգևոր առաջնորդին ու ընկերներին: Եւ, վերջապես, հանձնիր քեզ Աստծուն՝ վիշտդ կրելու հոժարությամբ, և մի կասկածիր, որ, սիրտդ քննելուց հետո, Աստված կուղարկի քեզ իր օգնությունը:



## ԳԼՈՒԽ ԺԳ

## Հոգևոր մխիթարությունների մասին

Այս աշխարհում ամեն ինչ փոփոխական է. իրար են հաջորդում գիշերն ու ցերեկը, տարվա չորս եղանակները, ոչ մի օրը նախորդին չի կրկնում: Մարդու կյանքի օրերն ու ժամերը նույնպես միանման չեն անցնում՝ մերթ ուրախ, մերթ վախով համակված, մերթ հույսով լի, մերթ վշտի ու ցավի մեջ:

Որքան էլ դրսում, թե՛ անձնական կյանքում ամեն բան անընդհատ ենթարկվի փոփոխության, մեր սիրտը մշտապես պիտի ձգտի հաստատված մնալ Աստծու մեջ: Ինչպիսին էլ լինի մեր հոգեվիճակը՝ քնքուշ, խաղաղ, վշտաբեկ, տագնապած, փորձության մեջ, հանգիստ, լուսավոր, խավար, ցամաք, գորովագութ, միևնույն է, մեր սրտի, մտքի, կամքի կողմնացույցը պետք է անպայման ուղղված լինի մեր Արարչին, մեր Փրկչին, միակ և բարձրագույն Բարիքին: «Եթե ապրում ենք, Տիրոջ համար ենք ապրում, և եթե մեռնում ենք, Տիրոջ համար ենք մեռնում» (Դճ. 14. 8).- ասում է առաքյալը:

«Ո՛վ պիտի մեզ բաժանի Քրիստոսի սիրուց» (Դճ. 8. 35-39): Այո, ոչ վիշտը, ոչ տագնապը, ոչ մահը, ոչ կյանքը, ոչ ներկա նեղությունները, ոչ գալիք փորձությունների ահը, ոչ մեծագվորի խորամանկությունները, ոչ սփոփանքի առատությունը, ոչ տառապանքի խորությունը, ոչ խանդաղատանքը, ոչ անտարբերությունը երբեք չեն բաժանի մեզ այս սիրուց, որի հիմքը Հիսուս Քրիստոսն է:

Մշտապես փոփոխվող վիճակներում և հանգամանքներում, Աստծու սիրուց չբաժանվելու վճռականությունը նպաստում է մեր հոգու հավասարակշռությունը և կայունությունը պահպանելուն: Բացի այս ընդհանուր գաղափարներից, անհրաժեշտ են և մասնավոր ցուցումներ: Բարեպաշտությունը քնքշանքի, խանդաղատանքի, հուզումների, արցունքների ու հառաչանքների, հաճելի զգացողությունների համադրում չէ ամենկին: Ո՛չ, սիրելի՛ բարեկամս, այդ ամենը համազոր չէ բարեպաշտությանը: Քիչ չեն բազմապիսի մխիթարություններ և քնքուշ զգացումներ վերապրող, բայց ախտավոր հակումներով մարդիկ, ովքեր չունեն ոչ ճշմարիտ սեր առ Աստված, ոչ էլ ճշմարիտ բարեպաշտություն: Երբեմն թշնամին զվարճանալու նպատակով բորբոքում է մեր երևակայությունը: Ոմանք եկեղեցում, հաչյալ Փրկչին նայելով, հուզվում և արտասուք են հեղում, բայց նրանց արցունքները շատ շուտ են ցամաքում՝ շոգ ամառվա անձրևաջրի պես: Հուզմունքից և խանդաղատանքից բխող արցունքները չեն թափանցում արատավոր սրտից ներս և օգուտ չեն տալիս: Այդ խեղճ մարդիկ չեն համաձայնվի հանուն Քրիստոսի հրաժարվել գոնե մեկ վատ սովորությունից, զրկվել իրենց կյանքի որևէ հարմարավետությունից, բաժանվել անարդարացի վաստակած հարստությունից: Հաճախ այդ սրտառու զեղումները ոչ թե աստվածապաշտության դրսևորում են, այլ թշնամու խորամանկություն, քանի որ նրանք ամենևին չեն փնտրում ճշմարիտ բարեպաշտություն և բավականին գոհ

են իրենցից: Այս մարդիկ, թեև լալիս են խաչալ Փրկչի տառապանքների և մահվան համար, բայց իրենց սրտերը Նրան համծնել չեն ուզում: Աստված չի կարող փոխել նրանց հետաքրքրությունները՝ հրապույրները, մանր կապվածությունները, որոնք համեղ ուտեստների պես ավելի ցանկալի են, քան-երկնային երանությունները: Աստվածպաշտությունը չի կարող հիմնվել հեղհեղուկ, սենտիմենտալ ապրումների վրա, որ բնորոշ են անկայուն խառնվածքներին՝ տապալորվող ու չափազանց զգայուն ամեն տեսակի փոփոխությունների նկատմամբ: Սակայն այդ նուրբ զգացմունքները կարող են և օգտակար ու բարի լինել, որովհետև ջերմություն են հաղորդում հոգուն, խթանում միտքը՝ աշխույժ ու զվարթ տրամադրություն ստեղծում, ինչը նպաստում է մեր գործերը հաճույքով կատարելուն: Դավիթ թագավորը բացականցեց. «Որքան քաղցր են քո խոսքերը իմ քիմքին, ավելի քաղցր, քան մեղրն իմ բերանին» (Սղմ. 118, 103): Աստծու ծառաների վկայությամբ, երկնային մխիթարությունները մեծապես զերազանցում են աշխարհիկ հաճույքներին: Նրանք կանխաճաշակումն են երկնային երանությունների:

Ալեքսանդր Մեծը, բաց ծովում նավարկելիս, քամու բերած ծաղիկների բուրմունքով հեռվից ճանաչեց Արաբիան: Նա և նրա ուղեկիցները սրտապնդված շարունակեցին ճանապարհը: Այսպես և մենք, ժամանակավոր կյանքի ծովում Աստծուց պարզևներ ենք ստանում, որոնք հաղորդում են մեզ կանխազգացումը երկնային հայրենիքի, որին սպասում ենք կարոտով:

Բնականաբար, քո մեջ հարց է ծագում՝ ինչպե՞ս տարբերել Աստծու ուղարկած ազնիվ զգայական ուրախությունները նրանցից, որ բխում են մեր իսկ բնությունից կամ էլ թշնամուց և անօգուտ են ու նույնիսկ վտանգավոր:

Մենք կարող ենք ճանաչել պտուղներից (Մտթ. 7, 16): Մեր սրտերը կարելի է մամեցնել ծառերի, զգացմունքները և կրքերը՝ ճյուղերի, իսկ գործերն ու արարքները՝ պտուղների: Եթե մեր զգացմունքներից, քնքշանքից, մխիթարություններից դառնում ենք ավելի խոնարհ, համբերատար, կարեկցող, գթասիրտ, զիջող, մեծերին հնազանդվող, ապրում ավելի պարզ կյանքով, եթե դրանք օգնում են հաջողությամբ պայքարելու սեփական վատ հակումների դեմ, անշուշտ, Աստծուց են: Բայց եթե մարդը դառնում է կտրուկ, ինքնասածի, հպարտ, անհոգի և իրեն սուրբ է համարում ու անտեսում ուրիշների խրատները, անշուշտ, նրա զգացմունքները կեղծ են ու վտանգավոր:

Նման մխիթարությունների ամկայությունն ամենևին չի նշանակում, որ կարող ենք մեզ բարի համարել: Բարիքի լիությունից մարդը բարի չի դառնում: Ավելի լավ է մտածել այսպես. որքա՞ն բարի է Աստված իրեն փնտրող հոգու հանդեպ (Հմմ. Սղմ. 72, 1-28): Գնահատել է պետք ոչ այնքան աստվածային պարզևները, որքան դրանց աղբիւրը՝ Աստծու սերը: Չէ՞ որ մենք պարզևներ չենք փնտրում, այլ փրկող Աստծուն:

Միշտ պատրաստ լինենք ասելու. «Ուր էլ լինես, Տեր, Գողգոթայում թե Թաբոր լեռան վրա, խաչին գամված թե փառավորված, լավ է մեզ Քեզ հետ միասին լինելը» (Մտթ. 17, 4):

Մխիթարությունների առատության դեպքում խորհրդակցիր հոգևոր առաջնորդիդ հետ՝ ինչպես չափավորել, հավասարակշռել զգացմունքներդ: Ասված է. «Երբ մեղր գտնես, որոյակ, վերցրու այնքան, որքան անհրաժեշտ է քեզ» (Առակ. 25. 16):

### ԳԼՈՒԽ ԺԴ

#### Չոգու ցամաքություն և անպտղաբերություն

Մխիթարություններով լեցուն հրաշալի ժամանակը մշտատև չէ: Գալու է և այն պահը, երբ հոգիդ թվալու է ամապատ, անպտուղ երկիր, ուր հմարավոր չէ գտնել դեպի Աստված տանող արահետ անգամ, շնորհի մի կաթիլ նույնիսկ՝ ոռոգելու այն (Սղմ. 62. 3):

Ավա՞ղ, նման կացության մեջ գտնվող անձը արժանի է խոր կարեկցանքի, մանավանդ, եթե հիվանդությունը սուր բնույթ է կրում: Այդ դեպքում հոգին Դավթի պես հեծկտոցով արտասվում է օր ու գիշեր: Իսկ թշնամին, որպեսզի էլ ավելի խորացնի նրա հուսահատությունը, ծիծաղում է նրա վրա. Քո Աստվածն ո՞ր է (Սղմ. 41. 4): Ո՞ր ճանապարհներին կգտնես Նրան: Ո՞վ է վերադարձնելու Նրա շնորհառատության բերկրանքը: Ուրեմն, ինչպե՞ս վարվել նման դրության մեջ գտնվելիս:

Ուշադրությամբ ըննիր՝ ո՞րն է տրտմությանդ պատճառը: Հաճախ հոգևոր ցամաքությունն ու անպտղությունը լինում են մեր մեղավորության հետևանքով: Ինչպես մայրն է արգելում երեխային քաղցրավենից ուտել, եթե այն վնասում է նրան, այնպես էլ Աստված զրկում է մխիթարությունից, եթե անձը մեծամտանում է դրանից կամ տարվում այլևայլ սին զգացմունքներով: «Լավ է, որ Դու խոնարհ դարձիր ինձ» (Սղմ. 118. 67-71): Այդ տեղի է ունենում, երբ մենք ծուլությունից աստվածային սիրուն արժանի պտուղներ չենք բերում: Իսրայելացիները կարող էին հավաքել մանանան մինչև արևի դուրս գալը, որովհետև տաքությունից այն հալվում էր (Ելք 16. 21): Երբեմն մենք, ինչպես հարսնացուն Երգ Երգոցում, (5. 2-6) կլանվում ենք երկրային զգայական մխիթարություններով և հաճույքներով: Փեսան բախում է դուռը, հրավիրում մեզ, մինչդեռ մենք սակարկում ենք, ափսոսում թողնել մեր երկրային գործերը և ունայն հաճույքները: Ճարահատյալ նա հեռանում է, մենք մնում ենք նույն տեղում: Երբ նորից ցանկություն արթնանա գտնելու Նրան, ստիպված կլինենք երկար դրոճել: Իհարկե, մենք արժանի ենք դրան, քանի որ հավատարիմ չեղանք Նրա սիրուն, աշխարհիկ գործերը նախընտրելով՝ հրաժարվեցինք հետևել Նրան. մենք ունենք եզիպատսի ալյուրը, ինչների՞ս է պետք երկնային մանանան: Մեղուներին չեն հրապուրում արհեստական բուրմունքները, նույնպես և Սուրբ Չոգու բուրմունքը անհամատեղելի է այս աշխարհի կեղծ հաճույքներին: Քո հոգում երկվություն է առաջանում և ամենևին գարմանալի չէ՝ Սուրբ Չոգին, որին դու ստում ես, զրկում է քեզ իր մխիթարություններից:



Պու հազեցած ես աշխարհիկ վայելքներով, մի՞թե զարմանալի է, որ հոգևոր մխիթարությունները քեզ չեն գոհացնում: «Քաղցածներին լիացրեց բարիքներով և մեծահարուստներին ձեռնունայն արծակեց» (Ղուկ. 1. 53): Աշխարհի վայելքներով լիացածը անհաղորդ է հոգևորին: Պահպանել ես արդյոք եղած մխիթարությունների պտուղները: Եթե պահպանել ես կստանաս նորերը, որովհետև ով ունի, նրան պիտի տրվի և ունեցածը պիտի ավելացվի, իսկ ով իր մեղքով կորցրել է ստացածը, նրանից ունեցածն էլ պիտի վերցվի (Մտթ. 25. 29), և մազոկվելու է այն ամենից, ինչ պատրաստված էր իր համար: Անձրևը կենդանություն է տալիս կամաջ բույսերին, բայց ոչնչացնում արդեն չորացածները: Ահա թե ինչու մենք կորցնում ենք բարեպաշտության մխիթարությունը և ընկնում հոգևոր ցամաքության և անպտղության մեջ: Քննենք մեր խիղճը, և բացառված չէ, որ հայտնաբերվեն նման թերացումներ: Բայց հիշի՛ր, բարեկամս, այդ քննությունը պետք է կատարել առանց խուճապի և ավելորդ հետաքրքրասիրության: Գոհացիր Աստծուց, եթե լրջորեն քննելուց հետո պատճառը քո մեջ գտնես: Երբ պատճառը հայտնի է, չարը կիսով չափ ոչնչացված է: Եթե քո մեջ չգտնես որևէ բան, ինչով պայմանավորված լինի այդ ցամաքությունը, այլևս մի պրպտիր, առանց հետագա վերլուծության, ամենայն պարզությամբ խոնարհվիր Աստծու առաջ՝ գիտակցելով սեփական աղքատությունը և ոչնչությունը: Ինչ եմ ես առանց Քեզ, ով Տեր, չոր ու ճաքճած հող միայն, որը ծարավի է երկնքից թափվող անձրևի, այնինչ քամին ցրում է ամպերը և փոշու վերածում հողը:

Աղադակիր Աստծուն, ուրախություն խնդիր Նրանից. «Տուր ինձ ցնծությունը Քո փրկության» (Աղմ. 50. 14), «հեռացրու ինձնից այս բաժակը» (Մտթ. 26. 39, Ղուկ. 22. 42), «սաստիր հոգիս ցամաքեցնող քամուն, ուղարկիր մխիթարական հովը, որ փչի իմ պարտեզի մեջ» (Երզ 4. 16) և տարածի ծաղիկների բույրը: Գնա խոստովանության, բաց արա սիրտդ Աստծու առաջ, թող երևան գան հոգուդ բոլոր ելևէները: Հեզությամբ և խոնարհությամբ ընդունիր բոլոր հոգևոր խորհուրդները: Աստված սիրում է հնազանդությունը, այլոց՝ մանավանդ հոգևոր առաջնորդների խորհուրդներին անսալը: Այս միջոցներին դիմելուց հետո, նման իրավիճակում ոչինչ այնքան օգտակար չէ, որքան համբերությունը և խաղաղությամբ ավարտին սպասելը: Ես ոչ թե ասում եմ, թե պետք չէ ձգտել ազատագրման, այլ պետք է հույսը դնել Աստծու ողորմածությանը և չցուցաբերել շտապողականություն ու անհամբերություն: Ասա. «Ով Աստված, եթե կարելի է, հեռացրու ինձանից այս բաժակը» (Մտթ. 26. 39, Ղուկ. 22. 42): Տեսնելով պատրաստակամության այս դրսևորումը, Աստված կմխիթարի մեզ իր ողորմածություններով, ինչպես օրինեց Աբրահամին, երբ տեսավ սիրելի որդուն զոհելու հոժարությունը: Ասենք. «Տերը տվեց ինձ մխիթարություն, Տերն էլ ետ առավ: Թող օրհնյալ լինի Տիրոջ անունը» (Հոր. 1. 21): Կարևորն այն է, որ չկորցնենք արիությունը, համբերատար սպասենք մխիթարությունների վերադարձին, միևնույն ժամանակ, շարունակելով մեր բարեպաշտ ընթացքը, հետամուտ լինենք բարի գործերին: Քո հնարավորությունների սահմաններում բազմապատ-

կիր բարի գործերը: Աստված ընդունում է և մեր «ցամաքած» սրտի ընծաները, եթե տեսնում է, որ մենք անվերապահորեն որոշել ենք սիրել Նրան:

Հաճախ պատահում է, որ հոգևոր մխիթարություններ վայելող անձը մոռացության է մատնում բարի գործերը և, հակառակը, նրանցից զրկվելուց հետո, առավել ուշադրություն դարձնում քարեպաշտական լուրջ գործերին և հմտանում այնպիսի բարձր առաքինություններում, ինչպիսիք են համբերությունը, խոնարհությունը, անձնուրացությունը, ինքնասիրության հաղթահարումը: Ոմանք, մասնավոր կանայք, կարծում են, որ Աստված ավելի քիչ է հավանում, երբ ծառայում ենք Իրեն առանց խանդավառության և բուռն զգացմունքների: Իրականում պատկերն այլ է: Այն գործերը, որոնք արթնացնում են ջերմ զգացմունքներ, հաճելի են մեզ, իսկ երբ չեն արթնացնում, ավելի արժեքավոր են Աստծու առջև:

Այո՛, սիրելի՛ բարեկամս, ցամաքած, բեկված սրտով մենք ավելի շուտ ենք մղվում Աստծուն ծառայելուն և շատ ավելի զորավոր ու մնայուն արդյունքների հասնում, քան հուզառատությունն է:

Դժվար չէ ծառայել թագաժառանգին խաղաղության պայմաններում, երբ քեզ հասու են պալատական կյանքի բոլոր վայելքները, բայց փորձիր ծառայել տազնապի, հալածանքների ժամանակ, պատերազմական դժվարին պայմաններում:

Հայտնի Սրբերի վկայությամբ, Աստծու մոտ ավելի մեծ արժեք է ձեռք բերում այն աղոթքը, որն արվում է ներքին հարկադրությամբ, երբ հաղթահարվում է սրտի ցամաքությունն ու դիմադրությունը:

Նույնը կարելի է պսել և բոլոր բարի գործերի վերաբերյալ: Որքան շատ են թե՛ ներքին, թե՛ արտաքին խոչընդոտները, այնքան ավելի գնահատելի է արած գործը: Որքան քիչ ենք անձնապես շահագրգռված տվյալ առաքինի գործում, այնքան ավելի վառ է լուսարձակում Աստծու սերը նրանում:

## ԳԼՈՒԽ ԺԵ

### Ասվածի հիմնավորումն ու բացատրությունը՝ օրինակներով

«Սովորական իրողություն է, որ համարյա բոլորը, ովքեր սկսում են ծառայել Աստծուն, պատկերացում չունեն հոգևոր կյանքի փոփոխականության մասին: Երբ հավատացյալն այլևս անմիջականորեն չի զգում այն բերկրանքը, որն օգնում է ընթանալ Աստծու ճանապարհով, ուժասպառ է լինում, մատնվում տրտմության և վիատության: Այս հանգամանքը բացատրվում է հետևյալ կերպ. մարդու էությունն այնպիսին է, որ ի վիճակի չէ երկարատև մնալ առանց երկրային կամ երկնային մխիթարության: Վեհ հոգիները հեշտությամբ հրաժարվում են զգայական մխիթարություններից՝ համուն հոգևոր մխիթարության, բայց երբ զրկվում են ոչ միայն մարմնավոր, այլև հոգևոր մխիթարություններից, քանի դեռ վարժված չեն համբերությամբ սպասելու ճշմարիտ արեգակի վերադարձին,



իրենց իրենց ոչ երկրի վրա են գգում, ոչ երկնքում և խորասուզվում են անվերջանալի գիշերվա մեջ: Ինչպես կրծքի երեխան է տագմապում և լալիս մոր կուրծքը կորցնելիս, այնպես էլ նրանք կարոտից հանգիստ չեն գտնում: Այդպես պատահեց և Ջեֆրի Պերոնացու հետ, երբ մոր էր անցել Աստծուն ծառայելուն: Հենց որ մնաց առանց մխիթարության, հոգևոր խավարի մեջ, մորից դարձավ դեպի իր աշխարհիկ ընկերներն ու հարազատները և ենթարկվեց ծանր փորձությունների: Եղբայրներից մեկը հարցրեց նրան. «Ինչո՞ւ ես այդքան տխուր ու մռայլ»: «Ես այլևս երբեք ուրախ չեմ լինի», - պատասխանեց Ջեֆրին: Ատահուգլած եղբայրն այդ մասին պատմեց իրենց ընդհանուր հոգևոր հորը, որը, հասկանալով վտանգը, մտավ մոտակա եկեղեցի՝ աղոթելու նրա համար: Նույն ժամանակ Ջեֆրին վշտաբեկ քնած էր քարի վրա: Քիչ հետո երկուսն էլ ոտքի ելան՝ մեկը՝ աղոթքից, մյուսը՝ քնից, այնպիսի ուրախ ու հանգիստ տրամադրությամբ, որ նրա մտերիմը, այդ հանկարծակի փոփոխությունից ապշած, հիշեցրեց երեկվա ասածը: «Իսկ հիմա ես համոզված եմ, որ այլևս երբեք տրտում չեմ լինի», - պատասխանեց նա:

Այս պատմության վերաբերյալ ուզում եմ ասել հետևյալը: Սկզբնական շրջանում Աստված հոգևոր ուրախություններ է տալիս, որպեսզի մարդու ուշադրությունը շեղի երկրային վայելքներից և մղի դեպի հոգևոր սերը: Հետագայում Աստված երբեմն զրկում է այդ մխիթարություններից՝ մեզ փորձությունների և գայթակղությունների ենթարկելով՝ աստվածապաշտության մեջ հաստատելու նպատակով:

Ինչպես է փոթորկվում այն հոգին, որը ցամաքել է և դեռ չգիտի, որ պետք է համբերությամբ հաղթահարի և այդ: Մենք երբեք չգիտի կորցնենք արիությունը, ինչպես Ջեֆրին: Գիշերվա խավարում պիտի սպասենք լուսսի բացվելուն և բարենպաստ պայմաններում չկարծենք, որ երբեք տրտում չենք լինելու: Իմաստունի խոսքով, երջանկության օրերին պետք է հիշել դժբախտության մասին (Սիրաք 11. 27): Պետք չէ կորցնել հույսը դժվարին պարագաներում և պետք է գգուշանալ հաջողությունների ժամանակ: Թե՛ այս, թե՛ այն դեպքում միշտ պետք է համակերպվել:

Լավ միջոց է տառապանքների մասին պատմել հոգևոր բարեկամին, ով ընդունակ է օգնել քեզ: Ամբողջացնելով մեր միտքը՝ ասենք, որ բոլոր իրավիճակներում Աստծու և մեր փրկության թշնամու նկատառումները հակադիր են: Աստված առաջնորդում է մեզ սրտի կատարյալ մաքրության, Աստծուն ծառայելու համար սեփական շահերից լիակատար հրաժարման և ամբողջական անձնուրացության, իսկ նենգավորը ձգտում է նույն հանգամանքներն օգտագործել ի վնաս մեզ՝ մեր արիությունը խաթարելու, զգայական վայելքների մղելու, այնպիսի իրավիճակներ ստեղծելու, որպեսզի մենք ծանծրացնենք եւ մեզ, եւ մեր շրջապատին՝ նպատակ ունենալով պարսավել և արժեզրկել աստվածապաշտությունը: Իմ խորհուրդներին հետևելը կօգնի քեզ անցնել վշտերի և նեղությունների միջով և հաստատվել կատարելություն տանող ճանապարհին:

Ուզում եմ ավելացնել ևս մի քանի խոսք: Երբեմն հուսահատությունը, նողկանքը և անտարբերությունը հետևանք են անառողջ վիճակի, գերհոգնածության, ֆիզիկական տկարության, ինչն ազդում է հոգեկանի վրա, որովհետև նրանք սերտ կապի մեջ են: Այս վիճակում հարկավոր է փորձել որևէ բարի գործ կատարել, որպեսզի, ինչպես հարսը Երգ Երգոցում, կարելի լինի ասել. «ես քնած եմ, բայց իմ սիրտն արթուն է» (5, 2): Սիւնույն ժամանակ անհրաժեշտ է մարմնին տալ օրինավոր հանգիստ և թեթևացում: Ար. Ֆրանցիսկոսը սովորեցնում էր, որ պետք է չափավորել ծանրաբեռնվածությունը՝ հոգու նկրտումները չխափանելու համար: Ֆրանցիսկոս Ասսիզեցու\* կյանքում եղել է մի շրջան, երբ ընկղծվել է խորը մեկամաղծության մեջ, որը վերագրել է իր անկարգապահությանը: Նա այլևս ընդունակ չէր զրուցել աշակերտների հետ, բայց առանց նրանց ավելի վատ էր զգում: Նա սպառել էր իր ուժերը ժուժկալությամբ և մարմնավոր ճգնություններով, և աղոթքն այլևս չէր օգնում: Այդ վիճակը տևեց երկու տարի: Նրան թվում էր, թե Աստված լքել է իրեն: Ծանր փորձությանը խոնարհությամբ դիմանալուց հետո, Փրկիչը նորից երանավետ խաղաղություն պարգևեց նրան: Այս մասին պատմեցինք, որպեսզի տեղյակ լինես, որ Աստծու մեծ ծառաները նույնպես ենթարկվել են զանազան տարուբերումների, և ամենակին պետք չէ հուսահատվել ու զարմանալ, երբ նույնը պատահում է նաև մեզ:

(Շարունակելի)

Ռուսերենից թարգմանեց  
ԱՐԹՐՆԵ ՊԼՊԱՅԱՆԸ

\* Ֆրանցիսկոս Ասսիզացի (1181-1226) - Ֆրանցիսկյան միաբանության հիմնադիր: Սերում էր հարուստ ընտանիքից: Քսան տարեկան հասակում հրաժարվեց իր ժառանգությունից և հիմնեց «մուրացկանների» միաբանությունը, որը հաստատվեց Ինոկենտի Գ Պապի կողմից: Արքադասվեց իր մահից երկու տարի անց: